

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТОУ 7. АПРИЛА 1879.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 и. месечно. — Претплатата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примно да разашиље овај лист.

КОРИСНИЦА.

ЦРТА ИЗ ГЛУМЧЕВА ЖИВОТА.

(Свршетак.)

— Никад оваких јада као данас! — уздану Генерт, па се зајеца и клону над малим мртвачем. — Рихарде мој! Чедо моје! Мени срде пуца, а они на то кличу. Па све заман! Ах, овај дан је био по мене страшни суд за све грехове.

Глава му клоне на млађане мртве груди, и стаде плакати.

— Они можда мисле, — настави, разговарајући се сам собом, — да сад моја глава спава на грудима какве жене, опијена допадањем и славом. Био сам будала краљева и будала светине. Збаци будалачку капицу, а оно мртвачка љубања. Еј, да виде покајника! Не, не, даље од мене ви ласкавци и притворице, не верујем вашој наклоности — и ви сте сами пеливани, ал' само не онако поштени, као што су они, који су пеливани од заната. — Истина је, више пута сам уживао, гледајући вас, како представљате; а данас, док сам морао вас забављати будалаштима — а моје дете лежи мртво — данас сам се згадио и на вас и на цео ваш свет.... Рихарде, сад сам твој! Са тридесет година ја сам преживио и наиграо се. Радо искајавам, ал' не покајавам, шта сам радио, јер сам радио, што сам морао: живио сам; уживао сам природу и свет, уметност и љубав — не кајем се. Одужио сам својим чулима, што је њихово било. Кајишарима сам залагао свој дар, да се наместе на благајни, кад су се лаже купиле. Светина је мислила, да ме златом обасина, ал' ја га не видих; грошићари га упешаše, јер ја живљах, пре него што сам радио, а младост не чека, да се зрелосг за њу снабде. За десет година био сам богић на земљи. Није ме упропастило ништа друго већ моја уметничка душа. Изнад свега, свега, стављао сам лепоту. Стекао сам слика вештачких;

незадовољен увеким лаворима, што ми леђаху на позорницу, пренео сам у свој стан из тропских земаља живу башту.

— То су ми налагале дужности, што ме гонише у кајишарске руке. Избрао сам себи најлепшу жену у свој вароши, ал' она није била и највернија. Одвезе се на четир коња с богатим господином... твоја мати, Рихарде. Ја јој праштам, право је имала; волила је седмоврху круну више него будалачку капу с три прапорца. Што ми је најмилије било на свету, тебе, чедо моје, остави ми на моју молбу. Постао си пребито сироче, твоја је мати припадала господину богатирицу у Паризу, а твој отац позоришту. Твоји нови ранитељи те миловаху, јер им се за то плаћало. А кад се пре шест дана разболи, тутнуште у последњи угао, да не оболе и њихова деца. И мени се самом згрози, кад дођох у пусту ледену избу. А доцкан у ноћ — јер истог вечера морао сам насмејати друге, узех те у своје руке и пренесох у свој стан. Целог једног дана био си мој, једног јединог дана, а мислио сам с тобом поћи у живот. И ти умре... Одредиш ми корисницу; хтедох одгодити, ал' ми је требало новаца — новаца, да тебе сараним. Мало је ко знао за моје дете, а нико да га изгубих. Та и како би се могли смејати на комендијашеву шалу, кад би се знало: тамо лежи мртво дете код куће. Повикали би, разгњевили би се на глумчеву супровост. Бог ми је сведок, јурио сам у позориште као манит, с намером, да заглунем своје боле, да се расејем; лирове неваљаље ћери требале су ме поучити, да је срећа по оца, кад му деца помру у младости. Искушење беше грозно. На дворску краљеву будалу нисам заиста ни мислио. Међу слушаоцима видио сам све same голе лу-

бање, у свакој ложи мог мртвог Рихарда. Допадање гледалаца брујало ми је као грозни подсмеј, а цвеће, којим ме обасипаху, беху надгробни венци. Кад се кућији вратији, узе ми Јуда сву заслугу. И то зову корисницом!... Ха, смешно! Хиљаде сам утукао на себе и друге, а сад сам простијак, па немам ништа да купим, ни сандука за своје мртво дете...

Подиже се. Изтргне из дивног орманчића од махагонског дрвета чекмеџе.

— У теби је скривено било, да боме само на кратко време, много благо, па и алем-адићари, што сам их на њу страђио. У тебе ћу сад да метнем још последње своје благо — ово дете... Ха, играм ли ја комедију? Ко ће овде да се смеје, ко да плаче, већ све ја сам! Ох, ко се једном навикао на претварање, том је и јад и миље ефекат. До врага, тричаријо, ја те више не требам. Данас сам последњи пут одиграо комедију. Мој свет... и моја уметност — (Баци блажен поглед на дивно, бело детиње лице) ево овде је!... О, сине ала си леп! Био си леп, док си још зажарених обрашчица снове сновао, док си својим светлим очицама гледао у мене онако искрено, ал' тако леп као сад никад ниси био. Видио сам доста ремека у мрамору и у месу и крви. Стрепио сам, кад сам стајао код одмор-постеле оне дивне жене, коју сам морао доцније назвати детињом мајком... ал' тако дивно што год, као што је ово мртво детенце, још не видех ништа под богом...

Наслони се на орман, па дugo стаде гледати, не мичући се никуд, ћусијаним очима на мртваца. И срце и душа пливала му је у том погледу. На пољу закуца поноћ. Генер, још у свом стајањем руху, изгледа као окамењен — ал' полагано, полагано стаде се нагибати, и клону најпосле опет на лешину, па промрмља: — Добро је. Свршетак је леп!

Понда опет устаде. Покупи лавор-венце, па покри њиме свог драгог мртваца. За тим написа брзом руком неколико редакта на хартију. И опет се дugo загледа у благо, слатко детиње лице; дуне, што брже могаше у сваку свећу, угаси их, па излети из куће.

Сутра дан су писали јутарњи листови: „Као синоћ, није играо господин Генерт никад до сад. Тако генијално још није нико схватио улогу лирове будале. Публика је и била благодарна. И заиста, па таком вештаку, као што је Генерт, можемо сами себи честитати.“

Вечерњи листови имали су ову белешку: „Тајанствен догађај. Једног од наших најважнијих позоришних сила нестало је у таким приликама, из којих се може најгоре штогод посумњати. Једно овдашње сарањивачко друштво добило је јутрос пијемо оваког садржаја: Каменита улица, у К. бр. 16., на 4. спрату лежи једно мртво дете. Распачајте покућни намештај, те намирите трошак око погреба. С. Г., глумац. — Одмах оде комисија у означени стан глумца Г.; и заиста нађе лешину детета око своје три четири године, покривену лавор-венцима. Господина Г. нема од синоћ никад, да се нађе.“

А неки дан после тога писали су листови: „Јуче после подне сарањен је синчић глумца Генерта уз пратњу недогледне мложине света. Баш за то, што се још ни до овог часа не зна ништа о том тајанственом случају, добио је спровод тим свечанији и држљивији изглед. Власт је у послу. Још никако да се нађе, где је Генерт; а о дану његове кориснице припметила се на њему нека необична расејаност.“

А Генерта и не нађоше.

Месец дана после детиње смрти могла се видити на његовом гробу нека бледа, лепа жена. Јеџала је, да ти срце пцуја, и спомињала је име Рикарда и Сигмуида. Исте ноћи покушала је на мосту, да се утопи; али је спречише. По године дана после тога видимо је у оном манастиру милосрдних сестара, одакле је Генерт никад узео био једну сестру, да му бди над мртвим дететом.

У ладу у тинејском гају пробуди се раденик од сујецког прокопа. Тужним погледом погледа у лавор-лишће. Сневао је о прошлим данима. Ал' ко зна, да л' му је жао, што је сневао, или што се пробудио. Попе се на брдашце, па сетно дugo, дugo гледаше далеко преко сињег мора.

Превео

А.

ЛИСТИНЯ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Кир Јања.“ Шаљива игра у 3 чина, написао Ј. С. Поповић.) Препоказана с новом поделом улога први пут у уторак 3. априла о. г.

Пред са свим пуним позориштем прешла је та стара, али опет за то малала глума позорнице нашу у знак, да публику највећма занимају тинкови, који су бађени из сопствене средине њене. И ма да таки експемплярци, као што је Кир Јања, све већма нестају, заостаје у нас успомена на некадашње гости из Јеладе и Македоније, која ће нам на дуго у свежини одржати особите карактере оне. Њихови потомци изгубише особину својих прадедова. Они се претопише у онај народ, срд ког су заузели седница своја, али њих занимају још већма те живе слике из полупрошле новеснице своје, која је у тесној свези са мученичким животом у правој домовини њиховој, из које су једна избавили го жivot, да сред туђа елемента живе и теку.

Из домовине нису донели ти бегуници пријатне успомене, а и у новој отаџбини нису напшли баш свуд на пријатељско саучешће, па зар је чудо онда, да су се, слично Чивутима, новукли у своје кругове, да су постали саможиви. Из таквог начини животарења и могло је пизни карактери, као што је Кир Јања, коме се све осећање на свету слије у једну реч: новац. Од Ј. С. Поповића је сретна замисао, што је такав карактер фиксирао и нама оставио, да гледамо у њега, као какав раритет прве класе и да у једно чисто и не верујемо, е је могло бити таквих људи као што беше Кир Јања.

Глума „Кир Јања“ остаје за сва времена специјалитет наш. Она не ће никад ирећи преко стране позорнице које, а кад би прешла, изгубила би можда најважнији комичан моменат свој, изгубила би грчко-српско наречје. За остале позорнице постоји друга тврдица, Молијеров „Харпагон“.

Да сравнимо у кратко те две глуме.

Ј. С. Поповић изнео је у главном, слику, карактер, претпостави. У њега су заплети неки извесни положаји, у које тврдица *nolens volens* мора упасти; јер да нема њих, не би било вредно ни писати глуму. Молијеров „Харпагон“ је пак потпуна шаљива игра са разноврзним и многостручним заплетима и ситуацијама; у њоји расте радња постепено, дође до свог врхуница и за тим се спушта до повољног свршетка, као што се то већ захтева у шаљivoj игри.

И Кир Јањи и Харпагону је новац онај идол, ком се кланја, ком посвећује сва свој рад, сваку тежњу, сваку замисао, без ког нема за њега ни напретка, ни уживања, ни света, ни живота. Али, док је Кир Јања само тврдица и ништа друго, Харпагон је и љубавник, јер је — Француз. Кир Јања не крије своју нарав ни у том нежном положају, он се просто ожени по други пут; Кир Јања је дакле реалији од Харпагона. Али је Кир Јања још и доброћуднији од свог француског колеге. Он не жељи, да му умре ко из породице, па ни из околине а Харпагон би напустио и сина, не би марно, да му се удавила и кћи, само да му се не оштети идол његов. Кир Јања писличари, Харпагон је тврдица еп *gross*. Али у једној ситуацији надмашује Кир

Јања Харпагона и то замашио, у фактичном приказивању свога „среброљубија.“ Јер док нам Харпагон само говори о свом закопаном благу, ког, ван позорнице загледа сваки час, дрх ће Кир Јања пред нама за својим новицем, миљује на позорници своје жуте дукате, њима тена, рад њих засирује у сваки буџак, због њих кризи и онада жену и дете — врло важан моменат, да нам се јасно, реално указаје грабљивост, та гнусна страст.

Најзад постају обојица смешни, подлегну околностима, бламирају се, пошто им је становаште лажно — најглавнија особина шаљиве игре.

Приказа глумаца беше са свим добра. На првом месту морамо споменути приказивача насловне улоге, г. П. Добриновића. Ако и „Кир Јања“ није потпуна шаљива игра, личност Кир Јање остаје особити карактер, за глумаца тешка или благодарна студија. Наш млади, даровити комичар решио је своју задаћу на одличан начин. Овај циндарско-грчки језик писао му је врло добро од руке; пола бојазљиво, пола несрећно кретање у већтом дрхтању за новицем беше врло добро. Врхунац у приказивању свом постигао је, кад је, у два маха, гледају свој новац, кад је у њему уживао, кад је дрхтао за њим, кад је оно у големој страсти разрогачио очи, хотећи тим да у једаред прегледа благо своје, кад је гласом дрхтао, бојећи се у напред, е може да се тренутак, да се на већи растави од њега; у деснераткој ситуацији, кад је оназио у руци лажне банке, кад је набрајао начине, како да се убије, јер не може да поднесе губитак, а и могућност, да ће га пак похарати „пустаљије“, беше г. Добриновић врло разноврстан. Он је ваљано оправдао новерење, што га је у њему имала управа, да је дорастао таквој узлови, као што је „Кир Јања“.

Гђа С. Максимовићка беше добра Јуца. Оно криво изображенje негдашњих девојака и жена и њихово практично поступање приказала је врло згодно. Гђа Л. Хадићева беше прикладна и послушна Катица, која обећаваše, да ће бити достојна ученица своје мајчиње. Од драстичне комике у глупости и несрећности беше слуга Петар г. Лукића. Улоге Мишића (г. Марковић) и Кир Диме малене су, али ипак значајне, особито Кир Димина, коју је г. Рајчевић са свим добро приказао.

К. Р.

ПОЗОРНИЦЕ.

* (Народно позориште у Загребу.) Читамо у „Vivenu“: „Наше оперно друштво не ће ићи у Беч, јер управа „Ringtheater“-а није хтела дати јамства, што га је загребачка интендантура тражила. Да се наша управа хтела осигурати, одобравамо са свим, јер да је ишла на слепо, могла је претрпити велику штету. Чујемо у осталом, да се по Бечу много говорило о доласку хрватске опере и да су је Бечлије радознали оком очикували као какво чудовиште. Тим се добрим људима по свој прилици чудно чини, да оперу има и онај народ, што си га бечки филиistar може представити само у црвеној кабаници сережанцина.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

47. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 32.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 7. АПРИЛА 1879.

К И Џ.

Позоришна игра у 5 чинова, написао Александар Дима, с француског превео К. Н. Христић.

ОСОБЕ:

Кин	Ружић.
Војвода галски	Рајковић.
Гроф Кефелд	Марковић.
Лорд Мевиљ	Лукић.
Соломон	Зорић.
Пистол	Добриновић.
Комесар	Поповић.
Петар Нат	Јовановић.
Цон	Ћирић.
Дарије, позоришни фризер	Рајчевић.
Редитељ	Десимировић.
Кети	*
Јелена, сестра грофа Кефелда	М. Рајковићка.
Ана Дембијева	Л. Хадићева.
Алија, грофица Госвилова	Д. Ружићка.
Јулија	Б. Хадићева.
Дојкиња	Ј. Поповићева.

Слуге, слушнике, глумци, народ. — Збива се: први чин код грофа Кефелда, други и пети код Кина, трећи у крчиши код „углјеног окна“, четврти у њиновој облачионици и у позоришту.

У ведељу 8. априла први пут: „Дружина“. Шаљива игра у 5 чинова, написао Е. Скриб, превео Драгутин К. Јовановић.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први, други, а сада већ и трећи део своје претплате изволели исплатити у трговини браће М. Поповића.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА,